

AZ EURÓPAI UNIÓ PÉNZMOSÁS ELLENI MÁSODIK ÉS HARMADIK IRÁNYELVÉNEK ELTÉRŐ RENDELKEZÉSEI

A hatályos pénzmosás elleni törvény várható változásai

PAPP ZSÓFIA
doktorandusz (PPKE JÁK)

*Az Európai Unió új pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni irányelve*¹ (a továbbiakban: az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve) 2005. november 25-én került kihirdetésre, és az ezt követő huszadik napon, 2005. december 15-én lépett hatályba. A tagállamok 2007. december 15-ig kötelesek hatályba léptetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az irányelvnek (és végrehajtó rendelkezéseinek²) megfeleljenek. A tagállamok számára tehát két év áll rendelkezésre az átültetésre az irányelv hatályba lépésétől számítva.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve felváltotta az EU korábban hatályban volt pénzmosás elleni irányelveit, és elsődleges célja a Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force, a továbbiakban: FATF) pénzmosás elleni küzdelem kapcsán megfogalmazott és időközben módosított 40 ajánlásának, valamint a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem érdekében elfogadott 9 új speciális ajánlásának a közösségi jogba történő beemelése.

A jelenleg hatályos magyar pénzmosás elleni törvény³ (a továbbiakban: Pmt.) az Európai Unió korábban hatályban volt pénzmosás elleni irányelveinek teljes mértékben

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/60/EK irányelve (2005. október 26.) a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről. *OJ*, L 309. szám, 2005. 11. 25.

² A Bizottság 2006/70/EK irányelve (2006. augusztus 1.) a 'politikai közszereplők' fogalmát, valamint az egyszerűsített ügyfél-átvilágítási eljárások, és az alkalmi vagy nagyon korlátozott alapon folytatott pénzügyi tevékenység alapján nyújtott mentesség technikai követelményeit illetően a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó végrehajtási intézkedések megállapításáról. *OJ*, L 214. szám, 2006. 8. 4.

³ 2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról.

megfelelő szabályozást tartalmaz. Így az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve és a végrehajtó rendelkezések hazai jogba történő átültetése a Pmt. átfogó módosításával (vagy egy új pénzmosás elleni törvény megalkotásával) történhet majd meg, és az EU irányelvek jelen tanulmányban röviden összefoglalt eltérései szempontjából szükséges a törvény rendelkezéseit áttekinteni és módosítani.

Jelen tanulmány az Európai Unió hatályon kívül helyezett és jelenleg hatályban lévő irányelvének (és végrehajtó rendelkezéseinek) *bizonyos* (legjelentősebbnek tekintett) *eltéréseit* mutatja be, kitérve arra is, hogy *az új irányelv milyen módosításokat eredményez majd a Pmt.-ben.* (A tanulmány jelzi, hogy a tagállam mely esetekben köteles átvenni egy adott jogintézményt, és mely esetekben van lehetősége dönteni annak átvételéről.)

I. Az Európai Unió pénzmosás elleni irányelvei

1. Az Európai Unió pénzmosás elleni első és második irányelve

Magyarország nemzetközi kötelezettségeit a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem terén elsősorban az Európai Unió pénzmosás elleni irányelvei és a FATF ajánlásai határozzák meg.

„Az Unió döntéshozó szervei felismerték, hogy a szervezett bűnözés növekvő térhódítása az integrált pénzügyi rendszer által kínálkozó lehetőségekkel együtt komoly kockázatot jelent: az uniós kereteken belül elkövetett pénzmosás kialakulását és elterjedését. A már hatályos nemzetközi egyezményeket alapul véve ezért egy, a Közösség sajátosságaihoz igazodó irányelvet készítettek [...].”⁴ A 91/308/EGK irányelvet⁵ később a 2001/97/EK irányelv⁶ módosította (a módosított irányelv a továbbiakban: az EU pénzmosás elleni második irányelve).

2. Az Európai Unió pénzmosás elleni harmadik irányelve

Az EU pénzmosás elleni második irányelvének hatályba lépését követő időszak tapasztalatai fényében célszerűnek tűnt módosítások végrehajtása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelmet biztosító szabályrendszerben.

Az EU döntéshozó szervei felismerték, hogy a pénzügyi rendszerrel való visszaélés a bűncselekményből származó, vagy akár tiszta pénzek terrorista célok felé irányítása által egyértelmű kockázatot jelent a pénzügyi rendszer épségére, helyes működésére. (A terrorizmus finanszírozásának nagyszabású megjelenése, és az ellene

⁴ GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ *A pénzmosás*. Budapest: KJK-Kerszöv, 2004, 42.

⁵ A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről. *OJ*, L 281/26. szám, 1997. 10. 14.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/97/EK irányelve (2001. december 4.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 91/308/EGK tanácsi irányelv módosításáról. *OJ*, L 344. szám, 2001.12. 28.

történő küzdelem halaszthatatlan volta 2001. szeptember 11-ét követően vált egyértelművé.) Ennek megfelelően az új irányelv megelőző intézkedéseinek nem kizárólag a bűncselekményből származó pénzek kezelésére kell kiterjedniük, hanem a jogszerűen szerzett pénzeknek vagy vagyontárgyaknak a terrorizmus céljaira történő gyűjtésére is (mint azt az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve preambulumának (8) pontja is megfogalmazza).

Nyilvánvalóvá vált az utóbbi években az is, hogy globalizálódó világunkban egyre több szolgáltató-típus végez olyan tevékenységet, amely veszélyeztetett a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása szempontjából. Ez a tény szükségessé tette az EU pénzmosás elleni második irányelve hatályának kiterjesztését. Fontossá vált továbbá a FATF módosított 40+9 ajánlásának beépítése a közösségi jogba (különös tekintettel arra, hogy a FATF által megfogalmazott ajánlásokat 2003-ban nagymértékben felülvizsgálták és kiterjesztették). Többek között ezen tapasztalatok vezettek oda, hogy az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve és annak végrehajtó rendelkezései elfogadásra és kihirdetésre kerültek.

II. Az Európai Unió pénzmosás elleni irányelvei és a Pmt. eltérései

1. A tárgyi hatály kiterjesztése

Az EU pénzmosás elleni második irányelvének célja, hogy megelőzze és megakadályozza a bűncselekmények elkövetéséből származó vagyonnak a *pénzmosás* szempontjából veszélyeztetett (az irányelv hatálya alá tartozó) tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását. Az irányelv tehát a hatálya alá tartozó szolgáltatók tevékenységének pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzését tűzte ki céljaként. Az irányelv meghatározza, hogy mely magatartások minősülnek pénzmosásnak (amennyiben azt szándékosan követik el)⁷, a tagállamok pedig kötelesek gondoskodni az irányelv által meghatározott pénzmosás tilalmáról⁸. Az irányelv valamennyi további rendelkezése, kötelezettsége a pénzmosás megelőzését, megakadályozását biztosítja (azonosítási kötelezettség, a pénzmosás gyanús ügyletek bejelentésének kötelezettsége stb.).

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének egyik fontos célja a korábbi irányelv hatályának kiterjesztése *a pénzmosás mellett a terrorizmus finanszírozása* elleni küzdelemre is, illetve a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása érdekében a FATF által elfogadott 9 új speciális ajánlásnak⁹ a közösségi jogba való beemelése. Ezen irányelv tehát nemcsak a hatálya alá tartozó szolgáltatók tevékenységének pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzését tűzte ki célul, hanem a terrorizmusnak ezen tevékenységeken keresztül pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel

⁷ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 1. cikk c) pont

⁸ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 2. cikk

⁹ <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/8/17/34849466.pdf> (FATF Special Recommendations on Terrorist Financing)

bíró dologgal való támogatásának megelőzését is. Az irányelv már preambulumának (8) pontjában kimondja, hogy ezen irányelv megelőző intézkedéseinek nem kizárólag a bűncselekményből származó pénzek kezelésére kell kiterjedniük, hanem a jogszerűen szerzett pénzeknek vagy vagyontárgyaknak a terrorizmus céljaira történő gyűjtésére is. Az irányelv alapján a tagállamok kötelesek biztosítani a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának tilalmát,¹⁰ továbbá az irányelv meghatározza, hogy mely elkövetői magatartások minősülnek pénzmosásnak és a terrorizmus finanszírozásának.¹¹ Az irányelv valamennyi további rendelkezése, kötelezettsége pedig a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzését, megakadályozását egyaránt szolgálja (az irányelv 22. cikke alapján például a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozás gyanús ügyletek bejelentésének kötelezettsége egyaránt fennáll).

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz, és rendelkezései a pénzmosás megelőzését és megakadályozását biztosítják.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik a Pmt. hatályának kiterjesztése a pénzmosás mellett a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre is és az ennek megfelelő rendelkezések beépítése a hazai szabályozásba. (A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának az irányelv által előírt tilalmát a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény biztosítja.)

2. A személyi hatály kiterjesztése

Az EU pénzmosás elleni második irányelve felsorolja azon intézménytípusokat és szakmai tevékenységük gyakorlása során eljáró jogi vagy természetes személyeket, amelyek az irányelv hatálya alá tartoznak: a hitelintézetek, a pénzügyi szervezetek, valamint meghatározott nem pénzügyi szolgáltatók és hivatások képviselői. A nem pénzügyi szolgáltatók és hivatások képviselői közül a következők tartoznak a hatály alá: könyvvizsgálók, könyvelők és adótanácsadók; ingatlanügynökök; közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői; nagy értékű árucikkek kereskedői; kaszinók. Az irányelv hatálya kiterjed tehát a gazdaság azon szereplőire, akik tevékenységük során ki vannak téve annak, hogy szolgáltatásaikat bűncselekményből származó vagyton legalizálására használják fel. Az irányelv meghatározza azon konkrét ügylet-típusokat, amelyek esetében a közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői az irányelv hatálya alá tartoznak (például az ingatlanok vételével vagy eladásával, illetve az ügyfelek készpénzének, értékpapírjainak vagy más vagyoni eszközeinek kezelésével kapcsolatos ügyletek). Ezen szakmák képviselőire tehát nem általánosságban, hanem csak bizonyos ügyletekben történő közreműködés esetén terjed ki az irányelv hatálya. A nagy értékű árucikkek kereskedőit (mint például drágakövek, nemesfémek, vagy művészeti alkotások kereskedőit, árverezőket) az irányelv csak abban az

¹⁰ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 1. cikk (1) bekezdés

¹¹ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 1. cikk (2) és (4) bekezdés

esetben vonja a hatálya alá, amennyiben a fizetés készpénzben történik és az összeg legalább 15 000 eurót tesz ki.¹²

Az irányelv alapján a tagállamok biztosítják, hogy az irányelv rendelkezéseit teljes mértékben vagy részben *kiterjesztik* a hatály alá tartozó intézményeken, szervezeteken vagy személyeken kívül az olyan tevékenységeket folytató szolgáltató-típusokra, amelyeknél különösen valószínű, hogy azokat pénzmosási célra használják fel.¹³

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének hatálya kiterjed bizonyos, a korábbi irányelv által nem lefedett személyekre, intézményekre és tevékenységekre is, különös figyelmet szentelve a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása szempontjából kockázatot hordozó készpénzben történő fizetéseknek. Az irányelv hatálya a következők szerint került meghatározásra: *a hitelintézetek, a pénzügyi szolgáltatók, valamint a szakmai tevékenységük folytatása során eljáró meghatározott jogi és természetes személyek*. Szakmai tevékenységük folytatása során eljáró jogi és természetes személyek közül a következők tartoznak a hatály alá: könyvvizsgálók, könyvvélok és adótanácsadók; közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői; vagyongekezelői és társasági szolgáltatók; ingatlanügynökök; árukkal kereskedő más természetes és jogi személyek legalább 15 000 euró összegű készpénzfizetések esetén (függetlenül attól, hogy az ügyletre egyetlen, vagy több, összetartozónak tűnő műveletben kerül sor); kaszinók. Az irányelv meghatározza azon ügylet-típusokat, amelyek esetében a közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői az irányelv hatálya alá tartoznak. Ezen esetkör lényegében megegyezik az EU pénzmosás elleni második irányelvében a közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői kapcsán meghatározott ügylet-típusokkal.¹⁴

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve alapján a tagállamok határozhatnak úgy, hogy *a pénzügyi tevékenységgel alkalmi, vagy nagyon korlátozott alapon foglalkozó természetes vagy jogi személyek*, akik, vagy amelyek esetében alacsony a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozása előfordulásának kockázata, nem tartoznak az irányelv rendelkezéseinek a hatálya alá. (A végrehajtó rendelkezések tartalmaznak részletszabályokat az alkalmi, vagy nagyon korlátozott alapon folytatott pénzügyi tevékenység alapján nyújtott mentesség technikai követelményeiről.)¹⁵

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve alapján a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy az irányelv rendelkezéseit teljes mértékben vagy részben *kiterjesszék* a hatály alá tartozó intézményektől és személyektől különböző, olyan tevékenységeket folytató szolgáltató-típusokra, amelyek által végzett tevékenységek különösen alkalmasak arra, hogy pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására használják őket.¹⁶

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz, hatálya ugyanazon intézménytípusokra, valamint a

¹² Az EU pénzmosás elleni második irányelve 2a. cikk

¹³ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 12. cikk

¹⁴ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 2. cikk (1) bekezdés

¹⁵ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 2. cikk (2) bekezdés

¹⁶ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 4. cikk

szakmai tevékenységük gyakorlása során eljáró jogi vagy természetes személyekre terjed ki, amelyeket az irányelv meghatároz. A Pmt. hatálya tevékenységi formák szerint került meghatározásra,¹⁷ amely tevékenységi formák engedélyezett gyakorlása megalapozza a személyi hatály alá tartozást (függetlenül attól, hogy azt milyen, jogszabályban meghatározott szervezeti formában végzik). A Pmt. az ügyvédekre és a közjegyzőkre vonatkozóan eltérő rendelkezéseket tartalmaz, és meghatározza azon konkrét ügylet-típusokat, amelyek esetében a törvény hatálya alá tartoznak. A Pmt. (élve az EU pénzmosás elleni második irányelvének 12. cikke által nyújtott lehetőséggel) hatálya alá vonja mindazokat, akik nemesfémekkel, drágakövekkel, ezekből készült tárgyakkal, ékszerekkel, kulturális javakkal, művészeti alkotásokkal kereskednek, azokat árverésen vagy bizományosként értékesítik (függetlenül az összeg nagyságától és a fizetési módtól).¹⁸

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– A Pmt. hatálya alá szükséges vonni minden olyan *árúkereskedőt*, aki 15 ezer euró érték felett készpénzes fizetést fogad el (függetlenül attól, hogy az ügyletre egyetlen, vagy több, összetartozónak tűnő műveletben kerül sor).

– Szükségessé válik az arra vonatkozó döntés meghozatala, hogy az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének 2. cikkében meghatározottakon túlmenően mely szolgáltató-típusokra indokolt kiterjeszteni az irányelv hatályát (azaz mely szolgáltató-típusok által végzett tevékenységek alkalmasak különösen arra, hogy pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására használják őket), és szükségessé válik az ezen döntésnek megfelelő rendelkezések beépítése a hazai szabályozásba. (Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének 2. cikk (2) bekezdésében megfogalmazott lehetőséggel – amely alapján a tagállamok határozhatnak úgy, hogy a pénzügyi tevékenységgel alkalmi, vagy nagyon korlátozott alapon foglalkozó természetes vagy jogi személyek nem tartoznak az irányelv hatálya alá – a hazai szabályozásban nem indokolt élni, illetve a vonatkozó magyar jogszabályi rendelkezésekre tekintettel nem is lehetséges.)

3. A kockázatalapú megközelítés¹⁹

Az EU pénzmosás elleni második irányelve még *nem alkalmazta a kockázatalapú megközelítést*, és egységes kötelezettségeket írt elő valamennyi tagállam és szolgáltató

¹⁷ Pénzügyi szolgáltatási, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet folytat; befektetési szolgáltatási, kiegészítő befektetési szolgáltatási, befektetési alapkezelési tevékenységet folytat; biztosítási, biztosításközvetítói, biztosítási szaktanácsadási tevékenységet folytat; árutőzsdei tevékenységet folytat; postai pénzforgalmi közvetítói tevékenységet, postai készpénzátutalást, belföldi és nemzetközi postautalvány-felvételt és kézbesítést folytat; ingatlanügylettel kapcsolatos tevékenységet folytat; könyvvizsgálói tevékenységet folytat; könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet (megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján) folytat; játékkaszinót működtet; nemesfémekkel, drágakövekkel, ezekből készült tárgyakkal, ékszerekkel, kulturális javakkal, művészeti alkotásokkal kereskedik, azokat árverésen vagy bizományosként értékesíti; önkéntes kölcsönös biztosítópénztárként működik; ügyvédi, közjegyzői tevékenységet végez.

¹⁸ Pmt. 1. és 14–15. §

¹⁹ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve által használt terminológia: „risk-based approach”.

számára a pénzmosás megelőzése érdekében. (Az irányelv csak a 12. cikkében a hatály kiterjesztése szempontjából biztosít döntési lehetőséget a tagállamok számára; a tagállamok kötelesek az irányelv rendelkezéseit teljes mértékben vagy részben kiterjeszteni az irányelv hatálya alá eső szervezeteken és személyeken kívül az olyan tevékenységeket folytató szolgáltatókra, amelyeknél különösen valószínű, hogy azokat pénzmosási célra használják fel.)

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve már a preambulum (22) pontjában kimondja: fel kell ismerni, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának kockázata nem minden esetben ugyanaz. Az irányelv erre tekintettel több esetben lehetővé teszi a tagállamok és a hatálya alá tartozó szolgáltatók számára, hogy az irányelvben meghatározott rendelkezésekhez képest kevésbé szigorú eljárásokat határozzanak meg és alkalmazzanak. Más esetekben pedig a kockázat mértékére tekintettel szigorúbb eljárások bevezetését teszi lehetővé vagy kötelezővé. A *kockázatalapú megközelítés* alapvetően a következő három esetkörben jelenik meg: *hatály meghatározósa; ügyfél-átvilágítási intézkedések; felügyelet gyakorlása.*

Az irányelv 4. cikke alapján (mint az már korábban is említésre került) a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy az irányelv rendelkezéseit kiterjesszék olyan szolgáltató-típusokra, amelyek által végzett tevékenységek különösen alkalmasak arra, hogy pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására használják őket. Az irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatóknak az ügyfél-átvilágítási követelmények mindegyikét alkalmazniuk kell, de kockázatérzékenységi alapon megállapíthatják az ilyen intézkedések terjedelmét.²⁰ Az irányelv (az alacsony kockázatra tekintettel) bizonyos esetekben lehetővé teszi az egyszerűsített ügyfél-átvilágítás alkalmazását, más esetekben pedig (a magas kockázatra tekintettel) kötelezően előírja a fokozott ügyfél-átvilágítás alkalmazását.²¹ A szakmai tevékenységük folytatása során eljáró meghatározott jogi és természetes személyek (könyvvizsgálók, könyvelők, adótanácsadók, közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői, vagyionkezelői és társasági szolgáltatók, ingatlanügynökök, árukereskedők legalább 15 000 euró összegű készpénzfizetés esetén) esetében a tagállamok lehetővé tehetik a felügyelet kockázatérzékenységi alapon történő végrehajtását.²²

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz és azonos kötelezettségeket, valamint eljárást ír elő valamennyi szolgáltató számára a pénzmosás megelőzése érdekében.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik a *kockázatalapú megközelítés* intézményének, fogalomkörének és a kockázatérzékenységi alapon történő eljárásnak a bevezetése a hazai szabályozásba az irányelv által meghatározott esetekben. (A hazai szabályozásban végrehajtandó módosítások a hatály és az ügyfél-átvilágítási intézkedések vonatkozásában a tanulmány 1., 5. és 6. pontjaiban kerülnek részletesebben kifejtésre.)

²⁰ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 8. cikk

²¹ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 11. és 13. cikk

²² Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 37. cikk

4. Az ügyfél-átvilágítási kötelezettség

Az EU pénzmosás elleni második irányelve, bár előírja az ügyfél-azonosítási kötelezettséget, viszonylag *kevés részletet tartalmaz* a vonatkozó eljárásokról. A tagállamok kötelesek biztosítani, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek megköveteljék ügyfeleiktől személyazonosságuk igazolásának bizonyítékkal történő alátámasztását a következő *esetekben*: üzleti kapcsolat megkezdésekor; olyan ügyletek esetén, amelyben 15 000 euró vagy annál nagyobb összeg szerepel; továbbá a pénzmosás gyanújának a felmerülése esetén. Az irányelv rendelkezik a kivételekről (életbiztosítási, nyugdíjbiztosítási szerződések bizonyos feltételek teljesülése esetén stb.), a tényleges tulajdonos azonosításáról és a távollevők közötti ügyletekről, nem rendelkezik azonban részletesen az egyes esetekben követendő eljárásokról.²³

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve preambuluma (9) pontja kimondja, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzése ezen vonatkozásának rendkívüli fontosságára tekintettel, az új nemzetközi előírásoknak megfelelően, helyénvaló *konkrétabb és részletesebb rendelkezéseket* bevezetni az ügyfél és az esetleges tényleges tulajdonos azonosításával és a személyazonosságát igazoló ellenőrzésével kapcsolatban. Az irányelv meghatározza, hogy az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket mely *esetekben* kell alkalmazni: az üzleti kapcsolat létesítésekor; a legalább 15 000 euró összegű alkalmi ügyletek teljesítésekor; pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának gyanúja esetében; továbbá ha kétség merül fel a korábban kapott ügyfélazonosító adatok valódiságáról vagy megfelelőségéről. Az irányelv részletesen leírja, hogy az *ügyfél-átvilágítási intézkedések* alatt mely intézkedések értendők: az ügyfél azonosítása és személyazonosságának igazoló ellenőrzése; adott esetben a tényleges tulajdonos azonosítása, valamint kockázatalapú és megfelelő intézkedések meghozatala személyazonosságának igazoló ellenőrzése céljából; információszerzés az üzleti kapcsolat céljáról és tervezett jellegéről; az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérése (ideértve az üzleti kapcsolat fennállása folyamán vállalt ügyletek és a pénzeszközök forrásának elemzését is). Az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek kockázatérzékenységi alapon megállapíthatják az ilyen intézkedések terjedelmét (az ügyfél-átvilágítási követelmények mindegyikét alkalmazniuk kell, de dönthetnek azok terjedelméről). Az ügyfél vagy a tényleges tulajdonos személyazonossága igazoló ellenőrzésének az üzleti kapcsolat létesítése, vagy az ügylet végrehajtása előtt kell megtörténnie, az irányelv azonban meghatározza a tagállamok számára a lehetséges kivételeket is.²⁴

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben egyeztethető szabályozást tartalmaz és az irányelvnél részletesebben rendelkezik az azonosítási kötelezettségről. A Pmt. meghatározza az azonosítás kötelező eseteit (az ügyféllel történő üzleti kapcsolat létesítése; kétmillió forintot elérő vagy meghaladó összegű ügyleti megbízás elfogadása; pénzmosásra utaló adat, tény vagy körülmény

²³ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 3. cikk

²⁴ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 7-9. cikk

felmerülése), és az azonosítás alóli kivételeket (biztosítási, nyugdíjbiztosítási ügyletek, bizonyos feltételek teljesülése esetén stb.), rendelkezik az azonosítás során bemutatandó okiratok köréről, a rögzítendő adatokról, végül a tényleges tulajdonos azonosításának eljárását is tartalmazza (írásbeli nyilatkozattétel kötelezettsége).²⁵

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– A Pmt. jelenleg csak az azonosítási kötelezettségről rendelkezik, így szükségessé válik az ügyfél-átvilágítási kötelezettség bevezetése (amelynek csak része az ügyfél azonosítási kötelezettség.) Az irányelv által meghatározott ügyfél-átvilágítási intézkedések közül a Pmt. jelenleg a következő kötelezettségeket nem tartalmazza: kockázatalapú és megfelelő intézkedések meghozatala a tényleges tulajdonos személyazonosságának igazoló ellenőrzése céljából, továbbá az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérése (monitoring).

– Annak meghatározása során, hogy az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket mely esetekben kell alkalmazni, szükségessé válik a következő új esetkör bevezetése (a már meglévő három eset mellett): el kell végezni az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket akkor is, ha kétség merül fel a korábban kapott ügyfélezonosító adatok valódiságáról vagy megfelelőségéről. Szükségessé válhat továbbá üzleti megbízások esetében a jelenleg hatályos kétfélmillió forint összehatár felemelése. (Ennek során figyelemmel kell lenni az esetleges árfolyamváltozásokra is.)

– A hazai szabályozásban szükségessé válik annak bevezetése (teljesen új jogintézményként), hogy a szolgáltató kockázatérzékenységi alapon dönthessen az ügyfél-átvilágítási intézkedések terjedelméről (az ügyfél, az üzleti kapcsolat, a termék vagy ügylet típusától, kockázatától függően).

– A hazai szabályozásban főszabályként kell majd rendelkezni a személyazonosság igazoló ellenőrzésének az üzleti kapcsolat létesítése vagy az ügylet végrehajtása előtt történő lefolytatásáról. (A Pmt. alapján jelenleg is ezen időpontban szükséges az azonosítás elvégzése.) Szükségessé válik majd döntést hozni a tagállamok számára biztosított kivételi lehetőségek vonatkozásában is (ilyen lehetőség például annak engedélyezése, hogy bizonyos esetekben a személyazonosság igazoló ellenőrzése az üzleti kapcsolat létrehozása során történjen meg stb.), továbbá a meglévő ügyletek esetében is rendelkezni kell majd az ügyfél-átvilágítási eljárás kockázatérzékenységi alapon történő, megfelelő időnként való alkalmazásáról.

5. Egyszerűsített ügyfél-átvilágítás

Az EU pénzmosás elleni második irányelve még nem tartalmazza az egyszerűsített ügyfél-átvilágítás lehetőségét. Eltérve azonban azon általános kötelezettségtől, hogy az irányelv hatálya alá tartozó személyek és intézmények kötelesek az ügyfeleket azonosítani, bizonyos esetekben az irányelv kimondja, hogy *nem kötelezőek a személyazonosság igazolására vonatkozó előírások* (tehát a tagállam maga dönthet az enyhébb eljárás bevezetéséről), illetve bizonyos esetekben *nem alkalmazandóak ezen*

²⁵ Pmt. 3-6. §

követelmények (tehát a tagállam köteles rendelkezni a személyazonosság igazolásának mellőzéséről).

Az irányelv rendelkezései alapján nem kötelezőek a személyazonosság igazolására vonatkozó előírások azon biztosítási szerződések esetében, amikor egy adott évben a rendszeresen fizetendő biztosítási díj összege nem haladja meg az 1000 eurót, illetve amikor az évi egyszeri biztosítási díj összege nem haladja meg a 2005 eurót. Továbbá a tagállamok rendelkezhetnek úgy is, hogy nem kötelező a személyazonosság igazoló ellenőrzése azon nyugdíjbiztosítási szerződések esetében, amelyeket munkaszerződés vagy a biztosított foglalkozása alapján kötnek, feltéve, hogy ezen szerződések nem tartalmaznak visszavásárlási összegre vonatkozó kikötést és nem használhatóak fel kölcsön fedezeteként. Az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézményekre és személyekre nem vonatkoznak a személyazonosság-igazolási követelmények abban az esetben, ha az ügyfél maga is egy, az ezen irányelv hatálya alá tartozó hitelintézet vagy pénzügyi szervezet (vagy olyan harmadik országban található, amely az ezen irányelvben meghatározottakkal egyenértékű követelményeket ír elő).²⁶

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve (tekintettel arra, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának kockázata nem minden esetben ugyanaz) a kockázatalapú megközelítéssel összhangban bevezeti, hogy bizonyos esetekben alkalmazható az *egyszerűsített ügyfél-átvilágítás*. Egyszerűsített ügyfél-átvilágítás alkalmazása esetén az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzése csak a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása gyanújának felmerülése esetén kötelező (nem kötelező tehát üzleti kapcsolat létesítése, stb. esetén). Az irányelv egy kötelező esetet, továbbá a tagállamok számára döntési lehetőségeket fogalmaz meg az alacsony kockázatúnak tartott ügyfelek, valamint termékek, ügyletek esetében.

Az irányelv alapján *kötelező* jelleggel egyszerűsített ügyfél-átvilágítás alkalmazandó, amennyiben az ügyfél az ezen irányelv hatálya alá tartozó hitelintézetnek és pénzügyi szolgáltatónak vagy olyan harmadik országbeli hitelintézetnek vagy pénzügyi szolgáltatónak minősül, amelyre ott az ezen irányelvben meghatározottakkal egyenértékű követelmények vonatkoznak, és amely ezek betartása tekintetében felügyelet alatt áll. Ezen túlmenően a *tagállamok lehetővé tehetik* az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek számára, hogy ne alkalmazzanak ügyfél-átvilágítást bizonyos *ügyfelek* esetében: jegyzett társaságok, közjegyzők vagy más független jogi hivatások képviselői által vezetett közös számlák tényleges tulajdonosai (mindkét kategória esetében bizonyos feltételek teljesülése esetén), belföldi hatóságok, továbbá egyéb olyan ügyfelek tekintetében, amelyeknél a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozásának csekély kockázata áll fenn (a végrehajtott rendelkezések határozzák meg, hogy ezen ügyfeleknek mely feltételeknek kell megfelelniük, külön kritériumrendszert felállítva a hatóságokra, állami szervekre, illetve az egyéb ügyfelekre). A tagállamok lehetővé tehetik az egyszerűsített ügyfél-átvilágítás alkalmazását bizonyos *termékek* vagy *ügyletek* esetében is: életbiztosítási kötvények, nyugdíjtakarékosági biztosítási kötvények, alkalmazottaknak nyugellátást nyújtó nyugdíj-, járadék- és hasonló rendszer, elektronikus pénz (mind a négy kategória esetében

²⁶ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 3. cikk (3)-(4) és (9) bekezdés

bizonyos feltételek teljesülése esetén), valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának csekély kockázatával járó termékek vagy ügyletek (a végrehajtó rendelkezések határozzák meg ezen esetben is, hogy ezen termékeknek vagy ügyleteknek mely feltételeknek kell megfelelniük).²⁷

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz és meghatározza azon kivételeket, amely esetekben nem kötelező alkalmazni, illetve nem alkalmazandóak az azonosításra vonatkozó követelmények. Az azonosítási kötelezettség nem terjed ki: a nem-életbiztosítási ágba tartozó bizonyos biztosítási ügyletekre (néhány kivétellel); az életbiztosítási ágba és a nem életbiztosítási ágba tartozó bizonyos biztosítási ügyletekre, ha a szerződő fél rendszeres díjfizetési kötelezettségének éves összege nem haladja meg a kettőszáznegyvenezer forintot, illetve, ha az éves egyösszegű befizetés összege nem haladja meg a hatszázezer forintot; az olyan nyugdíjbiztosítási ügyletekre, amelyekre az alkalmazott munkaszerződése vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonya alapján jogosult, feltéve, hogy a biztosítási szerződés nem vásárolható vissza, illetve a biztosító szolgáltatására jogosult személyt megillető összeg hitel vagy kölcsön fedezeteként nem fogadható el.²⁸ Ezen túlmenően a szolgáltató nem köteles azonosítani az ügyfélként megjelenő Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét (a továbbiakban: PSZÁF), továbbá akkor sem köteles az azonosítást elvégezni, ha ügyfele olyan országban bejegyzett hitelintézet vagy pénzügyi szolgáltató, amely jogszabályai megfelelnek az EU pénzmosás elleni második irányelve rendelkezéseinek.²⁹

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

- Szükségessé válik az *egyszerűsített ügyfél-átvilágítás* intézményének, fogalomkörének bevezetése (annak egyértelművé tételével, hogy ezen esetekben az ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzése csak a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása gyanújának felmerülése esetén kötelező).

- Az egyszerűsített ügyfél-átvilágítás *ügyfelek* esetében alkalmazandó kötelező esetét (hitelintézetek és pénzügyi szolgáltatók) a Pmt. jelenleg is tartalmazza. Szükségessé válik azonban az arra vonatkozó döntések meghozatala, hogy a hazai szabályozás lehetővé tegye-e az egyszerűsített ügyfél-átvilágítást az irányelv által meghatározott alacsony kockázatú ügyfelek esetében és ennek megfelelően szükségessé válik ezen esetkörök beépítése a hazai szabályozásba. Az irányelv 11. cikk (2) bekezdésében meghatározott mind a négy ügyfél-típussal (jegyzett társaságok; közjegyzők vagy ügyvédek által vezetett közös számlák tényleges tulajdonosai; belföldi hatóságok; egyéb alacsony kockázatú ügyfelek) kapcsolatos egyszerűsített ügyfél-átvilágítás teljesen új elemként jelenne meg a magyar jogban. (Jelenleg a belföldi hatóságok közül csak a PSZÁF, mint ügyfél vonatkozásában nem kötelező az azonosítás elvégzése.)

- Szükségessé válik az arra vonatkozó döntések meghozatala, hogy a hazai szabályozás lehetővé tegye-e az egyszerűsített ügyfél-átvilágítást az irányelv által

²⁷ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 11. cikk (1)-(2) és (5) bekezdés

²⁸ Pmt. 3. § (6) bekezdés

²⁹ Pmt. 3. § (12) bekezdés és 3/A. § (3) bekezdés

meghatározott alacsony kockázatú *termékek és ügyletek* esetében, továbbá ennek megfelelően szükségessé válik ezen esetkörök beépítése a hazai szabályozásba. Jelenleg nem kötelező az azonosítás elvégzése az irányelv 11. cikk (5) bekezdésében meghatározott, biztosításokra vonatkozó esetekben. Teljesen új elemként jelennének meg azonban az elektronikus pénz és az esetleges egyéb alacsony kockázatú termékek vagy ügyletek.

6. Fokozott ügyfél-átvilágítás

Az EU pénzmosság elleni második irányelve *még nem tartalmazza a fokozott ügyfél-átvilágítás lehetőségét vagy kötelezettségét*, így nem ír elő kötelezően szigorúbb rendelkezéseket az azonosítás vonatkozásában az esetlegesen kockázatosabb ügyfelek, vagy ügyletek esetében. (Az irányelv azonban kimondja, hogy a hatály alá tartozó intézmények és személyek kötelesek különös figyelemmel vizsgálni minden olyan ügyletet, amely jellegénél fogva különösen valószínű, hogy pénzmossással kapcsolatos lehet. Ezen túlmenően az irányelv rendelkezik arról, hogy a tagállamok a pénzmosság megelőzése érdekében az irányelv által szabályozott területen szigorúbb rendelkezéseket hozhatnak vagy tarthatnak hatályban.³⁰)

Az EU pénzmosság elleni harmadik irányelve a kockázatalapú megközelítéssel összhangban (teljesen új intézményként) *bevezeti a fokozott ügyfél-átvilágítás kötelezettségét*, tekintettel arra, hogy a pénzmosság és a terrorizmus finanszírozásának kockázata nem minden esetben ugyanaz, és így vannak olyan esetek, amikor különösen szigorú ügyfél-azonosítási és igazolási eljárásokra van szükség. A fokozott ügyfél-átvilágítás alkalmazása esetén az irányelv 8. cikkében meghatározott valamennyi ügyfél-átvilágítási intézkedés elvégzése kötelező, és ezek mellett kerül sor (az irányelvben kötelező vagy példálózó jelleggel meghatározott) szigorúbb intézkedés-típusok végrehajtására. Az irányelv alapján a tagállamok a *következő esetekre* kötelesek előírni a fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések alkalmazását a nagyobb kockázat ellensúlyozására: az ügyfél nem jelent meg személyesen azonosítás céljából; harmadik országokbeli intézményekkel folytatott, határon átnyúló levelezőbanki kapcsolatok; a más tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező politikai közszereplő személyekkel létesítendő üzleti kapcsolatok. Az irányelv ezen esetkörök vonatkozásában konkrét intézkedés-típusokat is meghatároz (kötelező vagy példálózó jelleggel). Ezen túlmenően a tagállamok előírhatják a fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések alkalmazását a pénzmosság vagy a terrorizmus finanszírozásának nagy kockázatát jelentő egyéb helyzetekben.³¹

A Pmt. (az EU pénzmosság elleni második irányelvének 5. és 15. cikke alapján) a pénzváltók vonatkozásában ír elő az általánosnál szigorúbb azonosítási kötelezettséget: a pénzváltási tevékenységet folytató szolgáltató (a kétmillió forintot meghaladó helyett) már a háromszázezer forintot elérő, illetve meghaladó összegű pénzváltási tranzakció esetén köteles az ügyfelet azonosítani.³²

³⁰ Az EU pénzmosság elleni második irányelve 5. és 15. cikk

³¹ Az EU pénzmosság elleni harmadik irányelve 13. cikk

³² Pmt. 5. § (7) bekezdés

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik a *fokozott ügyfél-átvilágítás kötelező eseteinek* a hazai szabályozásba történő beépítése, és a szigorúbb ügyfél-átvilágítási intézkedések meghatározása. A három – fent említett – kötelező esetkör teljesen új elemként jelennek majd meg a hazai jogban.

– Szükségessé válik az arra vonatkozó döntés meghozatala, hogy *mely további ügyfelek és ügyletek jelentenek* természetüknél fogva *nagyobb pénzmosási és terrorizmus finanszírozási kockázatot*, és ennek megfelelően szükségessé válik ezen esetkörökre vonatkozóan a fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések beépítése a hazai szabályozásba. (Ennek kapcsán áttekintendő, hogy indokolt-e a pénzváltók vonatkozásában jelenleg hatályban lévő szigorúbb rendelkezések változatlan formában történő fenntartása.)

7. A tényleges tulajdonos³³

Az EU pénzmosás elleni második irányelve a preambulumban a következőket mondja ki: biztosítani kell, hogy a hitelintézetek és pénzügyi szervezetek egy bizonyos küszöbérték felett megköveteljék az ügyfél azonosítását annak érdekében, hogy a pénzmosók bűnözői tevékenységeik során ne tudják kihasználni a névtelenség nyújtotta lehetőséget, továbbá az ilyen rendelkezéseket a lehetőségekhez mérten ki kell terjeszteni valamennyi tényleges tulajdonosra is. Az irányelv azonban *nem definiálja, hogy ki értendő tényleges tulajdonos alatt*. Az irányelv rendelkezik arról, hogy amennyiben kétség merül fel arra vonatkozóan, hogy az ügyfél saját nevében jár-e el, vagy ha bizonyossá válik, hogy nem saját nevében jár el, akkor az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézményeknek és személyeknek (az ésszerűség keretein belül) intézkedéseket kell tenniük, hogy *kiderítsék azon személyek tényleges személyazonosságát, akik nevében az ügyfél eljár*.³⁴ Az irányelv azonban nem tartalmaz konkrét rendelkezéseket a tényleges tulajdonos definíciójára, valamint az azonosítás eljárás módjára (például a rögzítendő adatok számára és fajtájára) vonatkozóan.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve már a preambulumban (9) pontjában jelzi, hogy lényegesnek tartja a „tényleges tulajdonos” fogalmának pontos meghatározását, illetve a preambulumban (10) pontja kimondja, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézményeknek és személyeknek ezen irányelvvel összhangban azonosítaniuk kell a tényleges tulajdonost, illetve ellenőrizniük kell személyazonosságát.

Az irányelv ennek megfelelően pontosan *definiálja a „tényleges tulajdonos”-t*: azon természetes személy, amely az ügyfél tulajdonosa, vagy azt irányítja, továbbá az a természetes személy, amelynek megbízásából valamely ügyletet végrehajtanak, vagy valamely tevékenységet folytatnak. Ezen definíció alapján a tényleges tulajdonos tehát minden esetben egy természetes személyt jelent. A tényleges tulajdonos fogalma eltérően kerül meghatározásra a vállalatok, valamint az alapítványok, vagyonkezelő

³³ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve által használt terminológia: „beneficial owner”.

³⁴ Az EU pénzmosás elleni második irányelve 3. cikk (7) bekezdés

szolgáltatók (azaz olyan jogalanyok, amelyek pénzeszközöket kezelnek és osztanak szét) esetében. (Vállalatok esetében tényleges tulajdonosnak minősül: 1. az a természetes személy, aki végső soron a jogalany tulajdonosa, vagy azt irányítja – amennyiben ez a jogalany nem a szabályozott piacon jegyzett társaság –; a 25% plusz egy részvény vagy egy szavazati jog ezen feltétel teljesülése szempontjából elegendőnek tekintendő; 2. az a természetes személy, aki egyéb módon gyakorol ellenőrzést egy jogalany vezetése felett. Alapítványok esetében tényleges tulajdonosnak minősül: 1. az a természetes személy, aki a vagyon legalább 25%-ának a kedvezményezettje; 2. azon személyek csoportja, akiknek legfőbb érdeke a jogalany létrehozása, illetve működtetése; 3. az a természetes személy, aki ellenőrzést gyakorol a vagyon legalább 25%-a felett.)³⁵

Ezen túlmenően (amint az már a “4. Ügyfél-átvilágítási kötelezettség” pont alatt is említésre került) az irányelv *az ügyfél-átvilágítási intézkedések között megjeleníti a tényleges tulajdonos azonosítását, továbbá kockázatalapú és megfelelő intézkedések meghozatalát személyazonosságának igazoló ellenőrzése céljából*. A tényleges tulajdonos személyazonossága igazoló ellenőrzésének (hasonlóan az ügyféléhez) alapesetben az üzleti kapcsolat létesítése vagy az ügylet végrehajtása előtt kell megtörténnie.³⁶ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve sem határozza meg azonban a tényleges tulajdonosok azonosításának eljárás módját (például a rögzítendő adatok számát és fajtáját). Ebben a vonatkozásban tehát az irányelv a tagállamokra bízta a megfelelő eljárási szabályok kidolgozását.

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvével teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz és az irányelvnél részletesebben rendelkezik a tényleges tulajdonos azonosításáról: tartalmazza a tényleges tulajdonos fogalmának meghatározását, valamint a tényleges tulajdonos azonosításának eljárásrendjét is. A Pmt.-ben foglalt „Értelmező rendelkezések” alapján tényleges tulajdonos az, akinek az érdekében az ügyfél az ügyleti megbízást adta, illetve aki az ügyleti megbízás során létrejött vagyoni előny felett utasítási, kapcsolt vállalkozási, megbízási, meghatalmazási, vagyonkezelési vagy egyéb jogviszony alapján rendelkezhet. Az ügyfél-azonosítás során az ügyfél köteles a szolgáltató részére írásbeli nyilatkozatot tenni arra vonatkozóan, hogy saját, vagy a tényleges tulajdonos nevében, illetőleg érdekében jár el. (Amennyiben az ügyfél a tényleges tulajdonos nevében, illetőleg érdekében jár el, az írásbeli nyilatkozatnak a következő adatokat kell tartalmaznia: természetes személy esetében a nevet és lakcímet; jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetében a nevet, valamint a székhely, fióktelep címét.) A szolgáltató köteles minden tőle elvárható intézkedést megtenni annak érdekében, hogy a tényleges tulajdonos azonosítását elvégezze.³⁷

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik a Pmt. tényleges tulajdonos fogalmának áttekintése és módosítása az irányelv rendelkezéseinek teljes mértékben megfelelő *definíció* hazai jogba történő bevezetése érdekében.

³⁵ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 3. cikk 6. pont

³⁶ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 8-9. cikk

³⁷ Pmt. 2. és 6. §

– A Pmt. jelenleg csak a tényleges tulajdonos azonosításáról rendelkezik, így szükségessé válik (az ügyfél-átvilágítási kötelezettség részeként) azon rendelkezés beépítése a hazai szabályozásba, amely alapján a szolgáltató köteles kockázatalapú és megfelelő intézkedéseket hozni a *tényleges tulajdonos személyazonosságának igazoló ellenőrzése* érdekében.

8. Politikai közszereplő³⁸

Az EU pénzmosás elleni második irányelve *nem tartalmaz rendelkezéseket a politikai közszereplők vonatkozásában*: nem definiálja a politikai közszereplő fogalmát és nem ír elő speciális rendelkezéseket az azonosításuk kapcsán.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve már a preambulának (25) pontjában jelzi, hogy az olyan magánszemélyekkel való üzleti kapcsolatok, akik fontos állami pozíciókat töltenek vagy töltöttek be (különösen, ha ezek a személyek olyan országokból jönnek, ahol szélesben elterjedt a korrupció), nagyobb kockázatot jelentenek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása szempontjából. A korrupció elleni küzdelemre irányuló nemzetközi erőfeszítés is indokolja az ilyen esetekben alkalmazott fokozott figyelmet, és a nemzeti politikai közszereplők vonatkozásában a szokásos ügyfél-átvilágítási intézkedések, valamint a külföldi (a másik tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező) politikai közszereplők vonatkozásában a fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések alkalmazását. Az irányelv meghatározza a *politikai közszereplők fogalmát*: olyan természetes személyek, akik fontos közfeladatokat látnak vagy láttak el, továbbá az ilyen személyek közvetlen hozzátartozói, vagy akikkel közismerten közeli kapcsolatban állnak.³⁹ A politikai közszereplő fogalom egyes elemeit pedig a végrehajtó rendelkezések határozzák meg (segítve ezáltal a tagállamokat a nemzeti sajátosságoknak is megfelelő definíció kialakításában): a „természetes személyek, akik fontos közfeladatokat látnak vagy láttak el” kategória meghatározása (államfők, kormányfők, miniszterek, országgyűlési képviselők, stb.); a „közvetlen hozzátartozó” kategóriába tartozók megnevezése (házastárs, élettárs, stb.); továbbá annak meghatározása, hogy kik minősülnek „közeli kapcsolatban álló személynek” (bármely természetes személy, aki a fontos közfeladatot ellátó személlyel közösen jogalanyok és társulás jellegű jogi megállapodások tényleges tulajdonosaként ismert, vagy vele szoros üzleti kapcsolatban áll stb.). A végrehajtó rendelkezések kimondják továbbá, hogy ha a személy legalább egy éve felhagyott a fontos közfeladatok ellátásával, az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek nem kötelesek őt a továbbiakban politikai közszereplőnek tekinteni. Az irányelv ezt követően rendelkezik a külföldi politikai közszereplő személyekkel létesítendő üzleti kapcsolatok esetében a *fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések* kötelező alkalmazásáról, és konkrét intézkedés-típusokat is meghatároz: a szolgáltatóknak rendelkezniük kell megfelelő, kockázatalapú eljárásokkal annak megállapításához, hogy az ügyfél politikai közszereplő-e; rendelkezniük

³⁸ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve által használt terminológia: „politically exposed persons”.

³⁹ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 3. cikk 8. pont

kell továbbá a felső vezetés jóváhagyásával az ilyen ügyfelekkel való üzleti kapcsolat létesítéséhez, stb.⁴⁰

A Pmt. (az EU pénzmosás elleni második irányelvéhez hasonlóan) nem tartalmaz rendelkezéseket a politikai közszereplők vonatkozásában.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik az irányelv (és a végrehajtó rendelkezések) rendelkezéseinek teljes mértékben megfelelő *politikai közszereplő fogalom* hazai jogba történő bevezetése. (Mindez teljesen új elemként jelenik majd meg a hazai szabályozásban.)

– Szükségessé válik a más tagállamban vagy harmadik országban lakóhellyel rendelkező politikai közszereplő személyekkel létesítendő üzleti kapcsolatok esetén alkalmazandó *fokozott ügyfél-átvilágítási intézkedések* meghatározása és beépítése a hazai szabályozásba.

9. Harmadik személyek teljesítése

Az EU pénzmosás elleni második irányelv nem tette lehetővé a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések elfogadását, így az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek saját maguk kötelesek megkövetelni ügyfeleiktől a személyazonosságuk igazolásának bizonyítékkal történő alátámasztását. Ezért az új irányelv által bevezetett lehetőség az ügyfél-átvilágítás végrehajtása szempontjából rendkívül fontos előrelépésnek, újításnak tekintendő.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelv *bevezeti a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítási intézkedések elfogadásának a lehetőségét*. Már a preambulum (27) pontja megállapítja, hogy az üzleti késedelmekhez és a hatékonyság csökkenéséhez vezető ismételt ügyfélazonosítási eljárás elkerülése érdekében indokolt (megfelelő biztosítékok mellett) megengedni az olyan ügyfelek befogadását, akiknek az azonosítását máshol már elvégezték. Az irányelv részletesen meghatározza a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadására vonatkozó szabályokat. Az irányelv alapján *a tagállamok megengedhetik* az ezen irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek számára, hogy harmadik személyekre hagyatkozzanak az ügyfél-átvilágítási intézkedések teljesítése tekintetében. Az e követelmények teljesítésére vonatkozó végső felelősséget azonban továbbra is a harmadik személyre hagyatkozó, ezen irányelv hatálya alá tartozó intézmény vagy személy viseli. Az irányelv a tagállamok számára három döntési lehetőséget fogalmaz meg. (A tagállam diszkrecionális joga tehát rendelkezni arról, hogy engedélyezi-e a szolgáltatói számára ezen lehetőséget, és ha igen, milyen esetekben.) Mindhárom esetben fontos általános szabály: ha a tagállam megengedi, hogy a területén található bizonyos szolgáltatókra belföldön harmadik személyként hagyatkozzanak, akkor köteles megengedni azt is, hogy egy más tagállamban azonos kategóriába tartozó szolgáltató által az irányelv rendelkezéseinek megfelelően elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményét is elfogadják. (Tehát ilyen irányú döntés esetén például a hazai és a

⁴⁰ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelv 13. cikk (4) bekezdés

más tagállamban lévő hitelintézet által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadását egyaránt engedélyeznie kell.) A tagállam lehetővé teheti valamennyi szolgáltató számára a *hitelintézetek és pénzügyi szolgáltatók* (kivéve a pénzváltást, valamint a készpénzátutalást végző szolgáltatók) által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadását. A tagállam lehetővé teheti továbbá a *pénzváltást, valamint a készpénzátutalást végző szolgáltatók* által, valamint a szakmai tevékenységük folytatása során eljáró *meghatározott jogi és természetes személyek* (könyvvizsgálók, könyvelők és adótanácsadók; közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői; vagyongazdálkodói és társasági szolgáltatók) által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadását az ugyanezen tevékenységet folytató szolgáltatók számára. (Fontos tehát, hogy amíg első esetben a tagállam valamennyi szolgáltató számára lehetővé teheti az ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadását, addig a másik két esetben csak az ügyfél-átvilágítást elvégző szolgáltatóval azonos tevékenységet folytató szolgáltatók számára.) Az irányelv további részletszabályokat is meghatároz: „harmadik személyek” kategória követelményeinek meghatározása (szakmai nyilvántartásba vétel, egyenértékű ügyfél-átvilágítási vagy nyilvántartási követelmények alkalmazása); információk, másolatok rendelkezésre bocsátása; a kiszervezés vagy a meghatalmazotti jogviszony kivétele ezen rendelkezések alól.⁴¹

A Pmt. jelenleg (az EU pénzmosság elleni második irányelvéhez hasonlóan) nem ad lehetőséget a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadására.

Az EU pénzmosság elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik az arra vonatkozó döntés meghozatala, hogy *engedélyezésre kerüljön-e a más szolgáltató által elvégzett ügyfél-átvilágítás eredményének elfogadása*, és ha igen, *mely szolgáltató-kategóriák esetében* (hitelintézetek és pénzügyi szolgáltatók; a pénzváltást, valamint a készpénzátutalást végző szolgáltatók; könyvvizsgálók, könyvelők, adótanácsadók, közjegyzők, ügyvédek). Ezen döntéseknek megfelelően szükségessé válik az irányelv által kötelezően előírt rendelkezések (felelősség kérdése, információ és másolat átadása stb.), illetve az esetlegesen ezekhez kapcsolódó eljárási rendelkezések, részletszabályok, adatvédelmi rendelkezések, stb. beépítése a hazai szabályozásba.

10. A felfedés tilalma alóli kivételek

Az EU pénzmosság elleni második irányelve már *tartalmazta a felfedés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket*. Az irányelv kimondta: az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek, illetve ezek vezetői és alkalmazottai kötelesek tartózkodni attól, hogy az érintett ügyfélnek vagy harmadik személyeknek a tudomására hozzák azt aényt, hogy egy pénzmosság-gyanús ügylettel kapcsolatos bejelentés vagy (kérésre) információ továbbításra került az illetékes hatóság részére, vagy azt aényt, hogy pénzmossággal kapcsolatos nyomozás van folyamatban. (Az irányelv kimondta továbbá,

⁴¹ Az EU pénzmosság elleni harmadik irányelve 14–19. cikk

hogy a tagállamok nem kötelesek a felfedés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni a közjegyzők, más független jogi hivatások képviselői, könyvvizsgálók, könyvelők és adótanácsadók esetében.)⁴² Az EU pénzmosás elleni második irányelve *nem biztosított* azonban *kivételeket a felfedés tilalma alól*, ezért az új irányelv által bevezetett kivételi lehetőségek fontos előrelépésnek, újításnak tekintendők.

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve is *tartalmazza a felfedés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket*. Az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek, valamint vezetőik és alkalmazottaik nem tájékoztathatják sem az érintett ügyfelet, sem harmadik személyeket arról, hogy pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozás gyanús ügyletre vonatkozó bejelentés került továbbításra az illetékes hatóság részére, illetve arról sem, hogy pénzmosással vagy a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos nyomozás folyik, vagy arra kerülhet sor. Az irányelv ezen túlmenően *kivételeket is meghatároz a felfedés tilalma alól*. A tilalom nem vonatkozik az információknak a felügyeletet ellátó hatóságok részére, vagy bűnüldözés céljából történő felfedésére. A felfedés tilalma nem akadályozza az információk felfedését a következő szolgáltatók között: az ugyanazon pénzügyi konglomerátumhoz tartozó intézmények; meghatározott nem pénzügyi szolgáltatók (könyvvizsgálók, könyvelők, adótanácsadók, közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői), ha az érintettek szakmai tevékenységüket ugyanazon jogi személyen vagy egy hálózaton belül folytatják; hitelintézetek, pénzügyi szolgáltatók és meghatározott nem pénzügyi szolgáltatók (könyvvizsgálók, könyvelők, adótanácsadók, közjegyzők és más független jogi hivatások képviselői) azokban az esetekben, amelyek ugyanazon ügyfélre és ugyanazon ügyletre vonatkoznak (meghatározott feltételekkel: a szolgáltatók ugyanazon szakmához tartoznak, a szakmai titoktartás és a személyes adatok védelme tekintetében egyenértékű követelmények vonatkoznak rájuk, továbbá a kicserélt információk kizárólag a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása céljára használhatóak fel). Mindhárom esetben fontos, hogy a kivételek a más tagállamban vagy olyan harmadik országban található szolgáltatókra egyaránt vonatkoznak, ahol az ezen irányelvvel egyenértékű követelmények alkalmazandók. Az irányelv egy további kivételt is meghatároz: nem eredményez felfedést, ha a meghatározott nem pénzügyi szolgáltató (könyvvizsgáló, könyvelő, adótanácsadó, közjegyző és más független jogi hivatások képviselője) egy ügyfelet szándékozik meggyőzni a jogellenes tevékenységgel való felhagyásról.⁴³

A Pmt. az EU pénzmosás elleni második irányelvvel teljes mértékben összeegyeztethető szabályozást tartalmaz és rendelkezik a felfedés tilalmáról. A szolgáltató, annak vezetője, alkalmazottja és segítő családtagja a bejelentési kötelezettség teljesítéséről, annak tartalmáról, a bejelentések továbbítására kijelölt személyről harmadik személynek vagy szervezetnek (ideértve az ügyfelet is) tájékoztatást nem adhat, és köteles biztosítani, hogy a bejelentés megtörténte, annak tartalma és a bejelentő személye titokban maradjon. E tájékoztatási korlátozás nem vonatkozik a büntetőeljárást folytató hatóságok részére történő információ továbbításra, valamint a PSZÁF

⁴² Az EU pénzmosás elleni második irányelve 8. cikk

⁴³ Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve 28. cikk

és az állami adóhatóság (mint felügyeletet ellátó szervek) részére nyújtandó információk körére, amennyiben az információszolgáltatás e felügyeleti szervek jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásához kapcsolódik.⁴⁴

Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelvének rendelkezései alapján a következő módosításokat szükséges végrehajtani a hazai szabályozásban:

– Szükségessé válik a *felfedés tilalma alóli kivételek* hazai szabályozásba történő beépítése. A következő *három szolgáltatói kör* esetében az információk felfedésének lehetősége teljesen új elemként jelenik majd meg a hazai jogban: pénzügyi konglomerátumhoz tartozó intézmények; ugyanazon jogi személyen vagy hálózaton belül tevékenységet folytató meghatározott nem pénzügyi szolgáltatók; hitelintézetek, pénzügyi szolgáltatók és meghatározott nem pénzügyi szolgáltatók azokban az esetekben, amelyek ugyanazon ügyfélre és ugyanazon ügyletre vonatkoznak (meghatározott feltételekkel). (Szükségessé válik továbbá az ezen esetkörökhöz esetlegesen kapcsolódó eljárási rendelkezések, részletszabályok, adatvédelmi rendelkezések, stb. áttekintése és beépítése a hazai szabályozásba.) Szükségessé válik továbbá (szintén új elemként) azon rendelkezés beépítése a hazai szabályozásba, amely alapján nem eredményez felfedést, ha egy meghatározott nem pénzügyi szolgáltató egy *ügyfelet szándékozik meggyőzni* a jogellenes tevékenységgel való felhagyásról.

– A Pmt. jelenleg csak a büntetőeljárást folytató hatóság, a PSZÁF és az állami adóhatóság (mint felügyelő szervek) részére teszi lehetővé az információk átadását, így szükségessé válik (az irányelv rendelkezéseinek megfelelően) azon rendelkezés beépítése a hazai szabályozásba, amely alapján *valamennyi felügyelő szerv részére* (beleértve az önszabályozó testületeket is) lehetővé válik az információk felfedése.

III. Összegzés

A tanulmány (terjedelmi okokból) az EU pénzmosás elleni második és harmadik irányelvének csak a legjelentősebbnek tekintett eltéréseit elemzi, különös tekintettel a harmadik irányelv által bevezetett azon újításokra, amelyek jelentős változásokat eredményeznek majd a hazai szabályozásban. Az EU pénzmosás elleni harmadik irányelve alapján a Pmt. Módosítása, és a fentiekben bemutatott legfontosabb rendelkezések hazai szabályozásba történő beépítése jelentős mértékben hozzájárul majd a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem (valamint a korrupció elleni harc) eredményességéhez.

⁴⁴ Pmt. 8. § (4) bekezdés

